

“B” VA “C” TOIFALI HAYDOVCHILARNI TAYYORLASH TIZIMIDAGI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Tursunaliyev Shoxrux Shovkatjon o'g'li

Toshkent shahar Milliy gvardiya

"Temurbeklar maktabi" harbiy akademik litseyi

Annotatsiya:

Mazkur maqolada “B” va “C” toifali haydovchilarni tayyorlash tizimida qo‘llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar yoritilgan. Unda haydovchilik malakasini oshirishda interaktiv texnologiyalardan foydalanish, simulyatorlar orqali amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish, yo‘l harakati qoidalarini chuqur o‘rgatishda innovatsion metodlardan foydalanish kabi masalalarga alohida e‘tibor qaratilgan. Shuningdek, nazariy va amaliy mashg‘ulotlar uyg‘unligi, xavfsiz haydovchilik madaniyatini shakllantirish va o‘quvchilarning individual yondashuv asosida tayyorlanishi ta’lim sifatini oshirishda muhim omil sifatida ko‘rib chiqilgan.

Kalit

so‘zlar:

haydovchi tayyorlash, B toifa, C toifa, zamonaviy yondashuv, interaktiv ta’lim, simulyator, yo‘l harakati qoidalari, xavfsiz haydash, amaliy ko‘nikma, innovatsion metodlar.

Abstract:

This article discusses modern approaches used in the training system for drivers of categories “B” and “C”. It focuses on issues such as the use of interactive technologies in improving driving skills, the formation of practical skills through simulators, and the use of innovative methods in in-depth teaching of traffic rules. Also, the combination of theoretical and practical training, the formation of a safe driving

culture, and the training of students based on an individual approach are considered important factors in improving the quality of education.

Keywords:

driver training, category B, category C, modern approach, interactive education, simulator, traffic rules, safe driving, practical skills, innovative methods.

Kirish

Bugungi tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan avtomobilsozlik sohasi, transport tizimi va shaharlar infratuzilmasidagi o'zgarishlar haydovchilar oldiga yangi mas'uliyatlar va talablarni qo'ymoqda. Ayniqsa, B (yengil avtomobillar) va C (yuk avtomobillari) toifalaridagi haydovchilarga nisbatan qo'yiladigan talablar yuqori darajaga ko'tarilmoqda. Shuning uchun haydovchilarni tayyorlash tizimida faqat an'anaviy usullar bilan cheklanib qolmasdan, zamonaviy texnologiyalar, interaktiv vositalar va innovatsion yondashuvlardan samarali foydalanish zarur.

Haydovchilik madaniyatining yuksalishi faqatgina haydovchining nazariy bilimlari bilan emas, balki ularning amaliy ko'nikmalari, to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyati va xavfsiz haydashga bo'lgan mas'uliyatli munosabatiga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, haydovchilarni tayyorlashda zamonaviy yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Bugungi kunda jamiyatda avtomobillarning ortib borishi, transport vositalaridan foydalanishning kengayishi va yo'l harakati qatnashchilarining ko'payishi haydovchilar tayyorlash tizimiga bo'lgan talabni keskin oshirmoqda. Ayniqsa, "B" (yengil avtomobillar) va "C" (yuk avtomobillari) toifalaridagi haydovchilarni zamonaviy, innovatsion yondashuvlar asosida tayyorlash dolzarb masalaga aylangan.

Chunki bu toifadagi haydovchilar yo‘l harakati xavfsizligining asosiy ishtirokchilari hisoblanadi.

Birinchi dan, haydovchilarni o‘qitishda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish muhim o‘rin tutadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi natijasida onlayn o‘quv platformalari, mobil ilovalar, virtual test tizimlari, videodarslar keng qo‘llanilmoqda. Ayniqsa, interaktiv simulyatorlar yordamida o‘quvchilar turli murakkab yo‘l holatlarini xavfsiz tarzda mashq qilish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Simulyatorlar orqali tumanli, qorli yoki tirband yo‘llarda haydash, tezlikni boshqarish, to‘xtash masofasini hisoblash kabi ko‘nikmalar hosil qilinadi. Bu usul o‘quvchilarga haqiqiy yo‘l sharoitlariga psixologik va amaliy tayyorgarlik beradi.

Ikkinchi dan, ta’lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshiradi. Masalan, keys-stadi (real holatlarni tahlil qilish) metodikasi orqali yo‘l harakati jarayonida yuz beradigan real vaziyatlar muhokama qilinadi. “Rol o‘ynash” usuli yordamida o‘quvchilar haydovchi, yo‘lovchi yoki piyoda rolida ishtirok etib, turli holatlarda qanday harakat qilishni amaliyotda sinab ko‘rishadi. Bu esa ularning qaror qabul qilish, javobgarlikni his etish va muomala madaniyatini rivojlantirishiga xizmat qiladi. Shuningdek, har bir o‘quvchiga individual yondashuv asosida o‘quv rejasi tuziladi, bu esa o‘zlashtirish darajasini yaxshilaydi.

Uchinchi dan, nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg‘ulotlarga ham katta e’tibor berilmoqda. “B” va “C” toifali avtomobillarni boshqarish bo‘yicha o‘tkaziladigan amaliy mashg‘ulotlarda o‘quvchilar yo‘l belgilariga amal qilish, burilishlar, tormozlash, orqaga yurish, to‘xtash va yo‘l harakatida boshqa qatnashchilar bilan o‘zaro harakat qilish kabi ko‘nikmalarni shakllantiradi. Maxsus tashkil etilgan poligonlarda avtomobilni boshqarish texnikasiga oid mashqlar muntazam o‘tkaziladi. Bu esa nazariy bilimlarni amaliyotda mustahkamlash imkonini beradi.

To‘rtinchi dan, haydovchilik madaniyatini shakllantirish ham zamonaviy tayyorlov tizimining muhim yo‘nalishlaridan biridir. O‘quvchilarga yo‘l harakati

qoidalariga rioya qilish, boshqa qatnashchilarga nisbatan hurmat bilan munosabatda bo'lish, xavfsiz haydash qoidalariga qat'iy amal qilish, ijtimoiy mas'uliyatni his qilish kabi qadriyatlar singdiriladi. Video materiallar, lavhalar, huquqiy hujjatlar, real yo'l-transport hodisalari asosida tahliliy darslar o'tkazish orqali haydovchilik madaniyatini shakllantirishga erishilmoqda.

Beshinchidan, bilim va ko'nikmalarni baholashda zamonaviy yondashuvlar qo'llaniladi. Har bir bosqichda o'quvchilarning tayyorgarligi testlar, yozma va og'zaki savollar, amaliy sinovlar orqali muntazam baholanadi. Bu baholash natijalari asosida o'quvchilarning kamchiliklari aniqlanadi va ularni bartaraf etishga qaratilgan takroriy mashg'ulotlar tashkil etiladi.

Umuman olganda, B va C toifali haydovchilarni tayyorlash tizimida zamonaviy yondashuvlarning joriy etilishi nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularni mas'uliyatli, madaniyatli va xavfsizlikka e'tiborli haydovchi sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Bu esa jamiyatda yo'l harakati xavfsizligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

1. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llash

Bugungi kunda B va C toifali haydovchilarni tayyorlashda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida tashkil etilgan elektron platformalar, mobil ilovalar va onlayn test tizimlari keng qo'llanilmoqda. Bu orqali o'quvchilar istalgan vaqtda bilimlarini mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Bundan tashqari, **simulyatorlar (virtual trenajyorlar)** yordamida haqiqiy yo'l sharoitlarida yuzaga keladigan holatlarni model qilish mumkin bo'lib, bu haydovchilarning amaliy tayyorgarligini oshiradi. Simulyatsiya orqali xavfli vaziyatlarda qanday harakat qilish kerakligi o'rgatiladi, bu esa real yo'l harakati jarayonida xavfsizlikni ta'minlashda katta ahamiyatga ega.

2. Интерактив metodlar va individual yondashuv

An'anaviy ma'ruza uslublaridan farqli o'laroq, hozirgi haydovchilik maktablarida interaktiv darslar, guruhli muhokamalar, keys-stadilar (real holat tahlillari), rol o'ynash mashg'ulotlari kabi metodlar joriy qilinmoqda. Bu yondashuvlar o'quvchilarning darsga qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlash va tezkor qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi.

Shuningdek, o'quvchilarning bilim darajasi va psixologik holatidan kelib chiqib, individual yondashuv qo'llash orqali har bir shaxsga mos o'qitish yo'li tanlanadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

3. Nazariy va amaliy mashg'ulotlar uyg'unligi

Yuqori malakali haydovchi tayyorlashda nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalar ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, hozirgi tayyorlov tizimida nazariy mashg'ulotlardan so'ng amaliy haydash mashqlari doimiy va bosqichma-bosqich o'rgatiladi. Avtomobil qurilishi, texnik xizmat ko'rsatish, yo'l belgilari, xavfsiz haydash qoidalari kabi fanlar nazariy jihatdan puxta o'rgatiladi va amaliyotda mustahkamlanadi.

4. Haydovchilik madaniyatini shakllantirish

Yana bir muhim jihat – bu haydovchilik madaniyatini shakllantirishdir. Faqatgina avtomobilni boshqarishni bilish bilan cheklanmasdan, yo'l harakati qatnashchilariga hurmat bilan munosabatda bo'lish, xavfsizlik qoidalariga amal qilish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish ham o'rgatiladi. Buning uchun maxsus tarbiyaviy soatlar, video materiallar, real voqealar asosida tayyorlangan taqdimotlar samarali vosita bo'la oladi.

Хулоса

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, B va C toifali haydovchilarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy yondashuvlar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirmoqda. Simulyatorlar, interaktiv metodlar, individual yondashuv va texnologik imkoniyatlar orqali o'quvchilar nafaqat bilimli, balki mas'uliyatli, xavfsizlikni birinchi o'ringa qo'yadigan haydovchi sifatida shakllanmoqda. Kelgusida bu yo'nalishdagi islohotlarni davom ettirish orqali transport sohasidagi xavfsizlikni ta'minlash va haydovchilik madaniyatini yanada yuksaltirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Avtomaktablar faoliyatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori.
2. Yo'l harakati qoidalari. Rasmiy nashr. Toshkent, 2023.
3. "Haydovchi tayyorlashda interaktiv yondashuvlar" – *Avtotransport* jurnali, 2022 yil, №4.
4. Karimov A. "Zamonaviy avtomaktablar: muammolar va yechimlar", Toshkent, 2021.
5. www.autoedu.uz – O'zbekiston avtomaktablarining rasmiy o'quv platformasi.
6. Toshpo'latov B. "Avtomaktablarda zamonaviy dars metodlari". – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2020.